

BUREAUONDERZOEK
NAAR DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE
VAN HET PLANGEBIED

'ALTA MIRA' AAN DE
HEEREWEG 65-69 TE SCHOORL

GEMEENTE BERGEN

BUREAUONDERZOEK

**NAAR DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE
VAN HET PLANGEBIED**

**"ALTA MIRA" AAN DE HEEREWEG 65-69
TE SCHOORL**

GEMEENTE BERGEN

Colofon

Cultuurhistorie Noord-Holland 126

Opdrachtgever: Bot Bouw Initiatief B.V.
Titel: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied "Alta Mira" aan de Heereweg 65-69 te Schoorl, gemeente Bergen
Status: Definitief
Datum: 15 september 2008
Projectnummer: 50936
projectleider: drs. G.P. Alders (seniorarcheoloog)
Auteur: drs. B. Klooster (seniorarcheoloog)
Illustraties: Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

Autorisatie:

Datum: 15-09-2008

ISSN: 1875 - 9556

© Cultureel Erfgoed Noord-Holland

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

De Stichting aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Postbus 205
2000 AE Haarlem

T (023) 553 14 98
F (023) 531 84 36
E info@cultureelerfgoednh.nl
I www.cultureelerfgoednh.nl

SAMENVATTING

Het plangebied ligt ca. 300 meter ten noorden van de historische kern van Schoorl in de bebouwde kom van Schoorl. Het plangebied wordt herontwikkeld ten behoeve van woningbouw, waarbij circa 28 appartementen op een halfverdiepte parkeerlaag zullen worden gebouwd. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 0,18 ha.

Het plangebied grenst aan haar westzijde aan de Hoge Duinen in een gebied dat op de geomorfologische kaart is aangegeven als een gebied van Welvingen. De bodem bestaat uit kalkloos zand.

De gemeente Bergen kent een lange bewoningsgeschiedenis. Dit is mede te danken aan de aanwezigheid van strandwallen. Uit een periode van bijna vier millennia zijn archeologische resten in de bodem bewaard gebleven. Op talrijke plaatsen van de gemeente zijn bij bodemroerende werkzaamheden prehistorische sporen aangetroffen. Naast restanten uit de Romeinse Tijd zijn ook sporen uit de Middeleeuwen aangetroffen. Het voor dit onderzoek gebruikte kaartmateriaal maakt duidelijk dat in het plangebied in de Nieuwe Tijd een woonhuis stond. Dit maakt het aannemelijk dat hier sporen van bewoning worden aangetroffen die stammen uit die tijd en mogelijk ook nog uit de Middeleeuwen.

De Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland adviseert derhalve in het plangebied een karterend inventariserend veldonderzoek te laten uitvoeren, aangezien de kans dat de geplande bodemverstoring archeologische waarden bedreigt groot is. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen eventuele vervolgstappen worden bepaald.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	3
1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2. INLEIDING.....	9
3. HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED	11
4. HISTORISCHE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED.....	13
5. BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN EN AARDWETENSCHAPPELIJKE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED.....	15
6. GESPECIFICEERDE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR HET PLANGEBIED	17
7. ADVIES	19
LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST	21
<i>Digitale bronnen</i>	<i>21</i>
<i>Atlassen</i>	<i>21</i>
<i>Literatuur</i>	<i>21</i>
AFBEELDINGEN	22
Afbeelding 1	22
Afbeelding 2	24
Afbeelding 3	26

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Onderzoeksmeldingnummer: 31019
Datum: 15 september 2008
Opdrachtgever: Fa. Bot Bouw Initiatief Bv.V.
Pieterstraat 16
1811 LW Alkmaar
Tel. 072 520 05 55
Fax. 072 515 97 79
Contactpersoon: Dhr. M. Bruijn
Tel. 072 520 05 55
Uitvoerder onderzoek: Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Bevoegde overheid: Gemeente Bergen
Locatie: gemeente: Bergen
plaats: Schoorl
kadaster:
GWT: VII
toponiem: Heereweg 65-69
NAP: 5,4 m + NAP
Kaartblad Topografische Kaart van Nederland: 19 A
Coördinaten plangebied:
ZW: 108.012 / 524.318
ZO: 108.052 / 524.336
NO: 108.038 / 524.383
NW: 108.005 / 524.366
Autorisatie: drs. G.P. Alders

2. INLEIDING

De Fa. Bot Bouw Initiatief BV heeft op 26 augustus 2008 aan de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland opdracht verstrekt tot het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek aangaande het plangebied "Alta Mira" aan de Heereweg 65-69 te Schoorl in de gemeente Bergen.

Het doel van het bureauonderzoek is, om tijdens de geplande werkzaamheden in voldoende mate rekening te kunnen houden met eventueel aanwezige archeologische waarden op deze locatie.

De gemeente Bergen treedt op als bevoegde overheid bij dit project. De gemeente Bergen beschikt nog niet over vastgesteld archeologiebeleid. Ten behoeve van het bestemmingsplan is wel een archeologisch kader opgesteld (Visser-Poldervaart en Alders 2005).

Voor het verzamelen van reeds bekende archeologische waarden en bodemkundige gegevens van het plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS II van de Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Rijksmonumenten (RACM) geraadpleegd. Daarnaast zijn ook de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (CHW) en historisch kaartmateriaal in het onderzoek betrokken.

Als onderzoeksgebied is gekozen voor een zone van 500 meter rond het plangebied "Alta Mira" (afb. 3).

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. B. Klooster, ten behoeve van de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

3. HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED

Het plangebied "Alta Mira" op adres Heereweg 65-69 is gelegen op de grens van het in het westen gelegen duingebied en de kleiige vlakte ten oosten van het plangebied. Het plangebied meet circa 0,15 ha en ligt op minder dan 300 meter ten noorden van de historische kern van Schoorl in de bebouwde kom. Het wordt aan de oostzijde en de zuidzijde begrensd door de Heereweg, aan noordzijde en de westzijde door erven met bebouwing. Het huidige maaiveld bevindt zich op een hoogte van 6,65 tot 6,9 m boven NAP.

Binnen de planlocatie is geen wettelijk beschermd archeologisch monument aanwezig. Momenteel staan er een dancing annex discotheek en een gesplitste woning, garages en schuren. De diepte en omvang van de huidige verstoring bedraagt waarschijnlijk 1 meter onder maaiveld (funderingen op staal) onder de huizen.

In het kader van herontwikkeling van het plangebied wordt de dancing/discotheek afgebroken en zullen 28 appartementen worden gebouwd die deels gesitueerd zijn boven een kelder. Het nieuwe peil voor dit gebouw zal komen te liggen op 7,4 m boven NAP. De onderkant van de kelder komt op circa 4,23 m boven NAP en de onderzijde van de funderingspoeren op 3,93 m boven NAP.

Dit betekent dat de keldervloer zal reiken tot een diepte van 2,42 tot 2,67 m onder het maaiveld en dat de poeren tot een diepte van 2,72 tot 2,97 m onder het maaiveld zullen worden aangelegd.

Er kan dus worden geconcludeerd dat vanwege realisering van het project grondroerende ingrepen zullen plaatsvinden, waarbij de nodige graafwerkzaamheden zullen leiden tot verstoring van de bodem. De directe bodemverstoring zal in het grootste deel van het plangebied reiken tot circa 2,5 à 3 m onder maaiveld.

4. HISTORISCHE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED

Voor het verzamelen van reeds bekende archeologische waarden en bodemkundige gegevens van het plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS II van de Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Rijksmonumenten (RACM) geraadpleegd. Daarnaast zijn ook de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (AMK) en historisch kaartmateriaal in het onderzoek betrokken. De resultaten staan hieronder beschreven.

Schoorl ligt op een strandwal. Deze min of meer noord-zuid georiënteerde zandige wal is ontstaan tussen 3000 en 500 voor Christus.¹ De strandwallen werden in parallelle rijen door de zee langs de kust gedeponneerd. De afzetting van strandwallen begon al eerder dan 3000 jaar voor Christus, maar door de stijging van de zeespiegel – en daarmee het landinwaarts verplaatsen van de kustlijn – werden deze oudere strandwallen door de zee steeds weer vernietigd. Na 3000 jaar voor Christus verlegde de kustlijn zich daarentegen weer in westwaartse richting. De gedeponeerde strandwallen bleven in die tijd dus bestaan. Vanaf die tijd is dus de meest oostelijk gelegen strandwal ook de oudste.²

In het noordelijke gedeelte van het bestemmingsplangebied buigen de strandwallen af naar een west-oost oriëntatie. Deze vorm hangt samen met de vorm van de kust tot in de Middeleeuwen.³ Ter hoogte van Bergen bevond zich tijdens de vorming van de strandwallen de monding van het Zeegat van Bergen. Het was een riviermonding, die met het landinwaarts verplaatsen van de zeespiegel behalve zoetwater van het achterland naar de zee ook zeewater van de zee naar het achterland verplaatste. Achter het zeegat ontstond een groot kweldergebied en rond de monding ervan had het invloed op de vorm en ligging van de strandwallen.

Op de strandwallen ontstonden door verstuiwing van zand lage duinen, die nu de oude duinen worden genoemd. Vanaf de 11^e eeuw brak een nieuwe periode van sterke verandering in het kustgebied aan. Tussen 1000 en 1850 ontstonden namelijk de huidige duinen, die jonge duinen genoemd worden⁴. Deze jonge duinen werden veel hoger dan de oude en waren niet meer bruikbaar voor agrarische doeleinden. In de dorpen ondervond men veel last van de zandverstuivingen. Op sommige plaatsen zijn nederzettingen verplaatst, omdat men zich er vanwege de zandverstuivingen niet kon handhaven.

¹ Berendsen 1996, p. 156

² Visser-Poldervaart 2005

³ Zie ook de figuren in Schoorl 1999, p. 17, 19, 22 en 24.

⁴ Overigens zullen lokaal in dit zandige gebied ook zandverstuivingen hebben plaatsgevonden op andere tijden. De hier genoemde periode geeft de algemene tendens langs de kust aan.

Archeologische vondsten in het kustgebied van Noord-Holland hebben uitgewezen dat er al vanaf het Vroeg-Neolithicum (ongeveer 5300 – 2000 voor Christus) op de strandwallen werd gewoond. In het plangebied dateert de vroegste zekere aanwijzing van bewoning uit de Romeinse Tijd (12 voor Christus – 450 na Christus). Het terrein achter de kerk van Schoorl heeft onder de middeleeuwse bewoningslaag een tweede, oudere bewoningslaag van prehistorische ouderdom. Mogelijk zijn de sporen die daar in de bodem aanwezig zijn afkomstig uit de Bronstijd of IJzertijd (2000 – 800 voor Christus of 800 – 12 voor Christus).

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Schoorl. In het goederenregister van het bisdom van Utrecht, waarvan de inhoud teruggaat tot voor circa 860, wordt Schoorl al genoemd onder de naam Scoronlo⁵. Voor 1094 was hier een kerk gesticht die was gewijd aan de heiligen Johannes de Doper en Wilgefortis. Vanuit deze kerk zijn in de loop van de elfde eeuw weer vier andere kapellen gesticht, onder andere in Bergen. Op de plaats van de huidige kerk aan de Duinweg in Schoorl, die in 1784 werd voltooid, zullen ook voorgangers van de kerk gestaan hebben. Waarschijnlijk is de kerk gebouwd bij de nederzetting die hier al gelegen was.

Het dorp ligt op de overgang tussen het duingebied en het polderlandschap. Het is mogelijk dat een ouder dorp meer zeewaarts gelegen heeft, maar hierover is niets bekend. Ook de eerste kerk kan op een andere plaats gelegen hebben, maar het is evenzeer mogelijk dat de resten van de eerste kerk onder de huidige kerk gelegen zijn.

Schoorl was tot in de 17^e en de 19^e eeuw vooral een lintdorp langs de Heereweg.

Op de kaart uit 1680-1745 in het kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland is ongeveer ter plaatse van het plangebied bebouwing aangegeven die ingeklemd lag tussen de duinen aan de westzijde en het zuidoost-kwadrant van twee elkaar snijdende wegen. Twee andere wegen, beiden uit het noorden komend, eindigen op dit kruispunt. Eén weg die globaal noord-zuid is gericht komt uit de bebouwde kern van 'Schorel' en loopt in zuidelijke richting langs de duinen. Op de kadastrale minuut van rond 1825 is de situatie ter plaatse onveranderd gebleven evenals op de BON kaart uit 1900.

⁵ Visser-Poldervaart 2005.

5. BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN EN AARDWETENSCHAPPELIJKE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied is gelegen in de archeoregio Hollands duingebied. Tevens ligt het plangebied in een Belvedere-gebied, namelijk in het gebied Bergen-Egmond-Schoorl.

De planlocatie bevindt zich in de bebouwde kom van Schoorl, ongeveer 300 meter ten noorden van de historische kern. Binnen het onderzoeksgebied zijn vijf terreinen op de archeologische Monumenten Kaart (AMK) vermeld.

De historische kern van Schoorl staat op de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland en op de Archeologische Monumentenkaart (nummer 13869) aangegeven als terrein van hoge archeologische waarde. Tevens is het kerkterrein van Schoorl met AMK-nummer 4255 aan de Duinweg en de Laanweg als terrein van hoge archeologische waarde opgenomen. Hier worden restanten in de ondergrond verwacht van voorgangers van de huidige kerk en haar begraafplaats.

Binnen het plangebied zijn geen vermeldingen van waarnemingen in ARCHIS opgenomen. Het onderzoeksgebied heeft een straal van ca. 500 meter rond de ontwikkelingslocatie en maakt deel uit van de Archeoregio het Hollands duingebied. In het onderzoeksgebied zijn vijf onderzoeksmeldingen gedaan; het betreft vier bureauonderzoeken van de Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland (het voormalige Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland) en één bureauonderzoek van Grontmij (zie literatuurlijst achterin).

De diepste archeologische sporen kunnen tot enkele meters diepte onder het maaiveld reiken. De variëteit aan te verwachten archeologische verschijnselen is vrij groot. Een in het verleden, nabij de noordzijde van de historische kern, gedane waarneming hebben vondsten opgeleverd die dateren uit de Romeinse Tijd (waarneming nr. 15097). Zie afbeelding 3: de monumentnummers zijn onderstreept, de waarnemingsnummers niet.

Direct ten oosten van de historische dorpskern is een terrein van zeer hoge archeologische waarde aanwezig, waar twee oude woonniveaus aanwezig zijn. De bovenste ligt tussen 0,88 en 1,55 m onder maaiveld en dateert uit de vroege middeleeuwen, de onderste is van prehistorische ouderdom, waarschijnlijk Bronstijd of IJzertijd, en ligt tussen 1,9 en 2,4 m onder maaiveld. De bewoningsniveaus zijn overstoven met duinzand.

De bij dit terrein gedane waarneming tijdens rioolwerkzaamheden (nr. 8919) bracht keramiekvondsten uit met name de Vroege Middeleeuwen aan het licht.

Ten westen van de historische kern is met een metaaldetector een messing ring gevonden, ongetwijfeld op geringe diepte onder het maaiveld (nr. 24369); deze vondst is gedateerd in de Nieuwe Tijd. Tevens is hier een ronde gesp uit de Late Middeleeuwen aangetroffen (nr. 24368).

De Geologische kaart geeft voor het plangebied de aanwezigheid van "Jonge Duin- en Strandzanden op Oude Duin- en Strandzanden op Afzettingen van Duinkerke of op afzettingen van Calais, plaatselijk met Hollandveen" (S9).

Het relevante direct aansluitende deel van het onderzoeksgebied rond het plangebied, dat zelf niet is gekarteerd, is op de geomorfologische kaart van ARCHIS gekarteerd als een gebied van Welvingen (3L7). Volgens de Bodemkaart van ARCHIS bestaat de bodem uit kalkloze zandgrond (Zd30).

De hoogte van het grondwater -en daarmee de vochtigheid van de bodem waarin de organische materialen (zoals hout, zaden en botmateriaal) zich bevinden- bepaalt de conservering. Daarbij geldt dat als de materialen onder het grondwater liggen, deze beter geconserveerd zijn. De grondwatertrap ter plaatse van het plangebied bedraagt GWT VII.

Tabel 1: Grondwatertrappenindeling van StiBoKA, GHG/GLG = gemiddeld hoogste/laagste grondwaterstand. Zie afb. 2.

Grondwatertrap (GT)	I	II ¹	III ¹	IV	V ¹	VI	VII ²
GHG (in cm beneden maaiveld)	(<20)	(<40)	<40	>40	<40	40-80	>80
GLG (in cm beneden maaiveld)	<50	50-80	80-120	80-120	>120	>120	(>160)

Gezien de diepte waarop de vondsten uit de directe omgeving zijn gedaan, een vondst van middeleeuwse artefacten op circa 1,4 meter onder maaiveld en een vondst van artefacten uit de Romeinse tijd op circa 2,5 m onder maaiveld, is het waarschijnlijk dat artefacten van metaal en organisch materiaal goed bewaard zijn gebleven.

6. GESPECIFICEERDE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR HET PLANGEBIED

Op basis van de in de voorgaande hoofdstukken verzamelde gegevens, kunnen de volgende verwachtingen worden uitgesproken ten aanzien van de archeologie op de planlocatie.

Schoorl kent een lange bewoningsgeschiedenis. Dit is mede te danken aan de aanwezigheid van strandwallen. Uit een periode van bijna vier millennia zijn archeologische resten in de bodem bewaard gebleven. In de omgeving van het plangebied zijn bij bodemroerende werkzaamheden sporen uit de Romeinse tijd en de middeleeuwen aangetroffen. De archeologische resten zijn dikwijls nog intact en goed geconserveerd.

De te verwachten archeologische sporen bevinden zich vaak tot op betrekkelijk grote diepte onder de oppervlakte en bestaan concreet uit fundamente van huizen, ophogingen, afvalkuilen, waterputten, paalsporen van huizen, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen en binnen het plangebied met name aanwijzingen voor een woning of boerderij uit de Nieuwe Tijd.

Ondanks het feit dat de planlocatie mogelijk voor een deel is verstoord bij de bouw van de huidige bebouwing is de kans aanwezig dat hier gezien de betrekkelijk grote diepte tot waarop archeologische vondsten zijn gedaan, belangrijke intacte archeologische waarden aanwezig zijn. Indien archeologische sporen aanwezig zijn dan zullen deze vermoedelijk dateren uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd en in de bodem kwalitatief goed bewaard zijn gebleven.

Bronstijd tot Vroege Middeleeuwen

Te verwachten sporen zijn nederzettingssporen met o.a. greppels, paalsporen van boerderijen en bijgebouwen, afvalkuilen, waterputten en waterkuilen. Vondsten, ook van organisch materiaal zoals hout, botmateriaal, verkoolde zaden en pollen, kunnen gezien de grote diepte van de archeologisch relevante lagen ten opzichte van de plaatselijke grondwatertafel goed bewaard zijn gebleven.

Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd

Het voor dit onderzoek gebruikte kaartmateriaal maakt duidelijk dat ter plaatse van het plangebied in de Nieuwe Tijd een huiserf lag. Derhalve is het niet uit te sluiten dat hier sporen van bewoning worden aangetroffen die stammen uit de Nieuwe Tijd en eventueel de Late Middeleeuwen.

7. ADVIES

Duidelijk is dat de te verrichten werkzaamheden binnen het plangebied, met een omvang van circa 1800 m², zullen leiden tot verstoring van de bodem tot een diepte van 2,42 tot 2,97 onder maaiveld.

De in het voorgaande hoofdstuk aangegeven archeologische verwachtingen maken duidelijk dat binnen het plangebied de verwachting geldt dat relevante archeologische waarden aanwezig kunnen zijn. In hoeverre deze sporen tot nu toe reeds zijn verstoord is nog onduidelijk.

Uitgangspunt van het beleid⁶ is om de archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem te bewaren. Als, ondanks eventuele aanpassingen, er verstoring van die waarden optreedt, dienen de archeologische gegevens door middel van onderzoek te worden gedocumenteerd voordat zij verdwijnen.

Om zorgvuldig met de eventueel aanwezige waarden ter plaatse van het plangebied om te kunnen gaan, dient daarom een nader archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd ten einde na te gaan of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn en of deze reeds zijn verstoord. Op basis van de hiermee verkregen informatie kan worden bepaald of er nadere maatregelen getroffen dienen te worden.

Dit nader archeologisch onderzoek dient de vorm te hebben van een karterend Inventariserend Veldonderzoek door middel van grondboringen. Gezien de te verwachten grondsoort (geestgrond: zand), de te verwachten vondstcomplexen (huisplaatsen), de periode waaruit die vondstcomplexen stammen (Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd) en de vondstdichtheid dienen volgens de Leidraad booronderzoek⁷ boringen voor zover mogelijk te worden gezet met een boor met een diameter van 15 cm. Indien noodzakelijk, vanwege de aanwezigheid van grondwater, kunnen de diepere lagen ook door middel van guts of zuigerboor worden onderzocht. Er dienen vijf boringen te worden gezet tot minimaal 3,2 m onder maaiveld.

Het doel van het onderzoek is het nagaan van eventueel aanwezige verstoringen en om vast te stellen of er archeologische indicatoren in de bodem aanwezig zijn. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen eventuele vervolgstappen worden bepaald.

⁶ Dit beleid is geformuleerd in de per 1 september 2007 gewijzigde Monumentenwet 1988.
⁷ SIKB Leidraad inventariserend veldonderzoek Deel: karterend booronderzoek

LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>
- Kadastrale minuut: www.watwaswaar.nl: A. van Oosterhout, Kadastrale minuutplan van Het Dorp, sectie B, Heemskerk, 1821.

Atlassen

- Boddaert, M. & A. Mak (red.) 2004: *Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000*, Emmen.
- Dou, J.J., 1980: *Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745*, [2^e heruitgave uitgeversmaatschappij Canaletto] Alphen aan de Rijn.
- N.N. 1992: *Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859, 1:25 000*, Groningen.
- N.N. 1995: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, Blad 19 Alkmaar West*, [DLO-Staringcentrum] Wageningen.
- N.N. 1979: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Blad 19 Alkmaar - 20 Lelystad (gedeeltelijk)*, [Stichting voor Bodemkartering] Wageningen.
- N.N. 2003: *Atlas van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland. Bladen van de Chromo-topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden schaal 1:25.000, 1894 - 1923*, Landsmeer.
- Roo, H.C. de, 1953: *De bodemgesteldheid van Noord-Kennemerland, 1:25 000*, [Stichting voor bodemkartering] Wageningen.
- Westerhof, W.E., E.F.J. de Mulder en W. de Gans, *Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000; Blad Alkmaar West (19W) en Blad Alkmaar Oost (19O)*, Haarlem

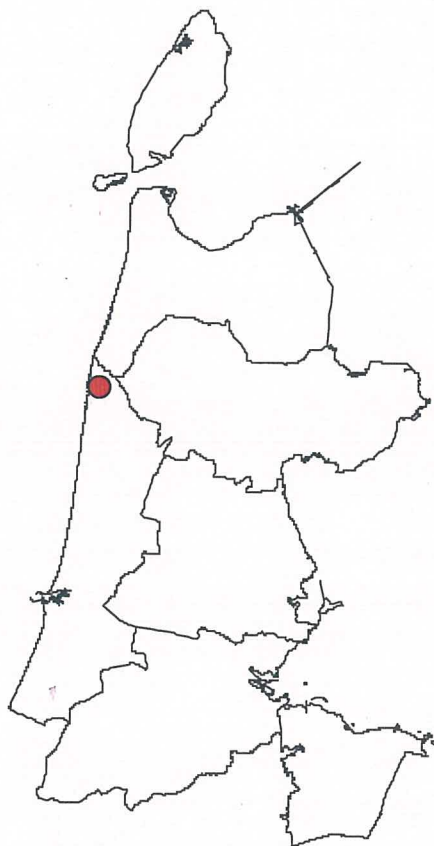
Literatuur

- Berg, F.v.d., 2006: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Duingebied (en Strand), Gemeente Bergen* [SCENH-rapporten 18] Wormer.
- Fijma, P., 2004: *Archeologisch onderzoek RWZI, bureauonderzoek* [Grontmij rapportnr.15] Houten
- Husken, S., 2007: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Duinweg 99 te Schoorl, Gemeente Bergen* [SCENH-rapport 98] Wormer.
- Visser-Poldervaart, M en G.P. Alders , 2005: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarden in het bestemmingsplangebied Schoorl-Dorpskern en omliggende kernen, Gemeente Bergen* [SCENH-rapporten 38] Wormer.
- Visser-Poldervaart, M en G.P. Alders, 2005: *Bureauonderzoek naar de archeologische waarden in het bestemmingsplangebied Landelijk Gebied Noord, Gemeente Bergen* [SCENH-rapporten 36] Wormer.

AFBEELDINGEN

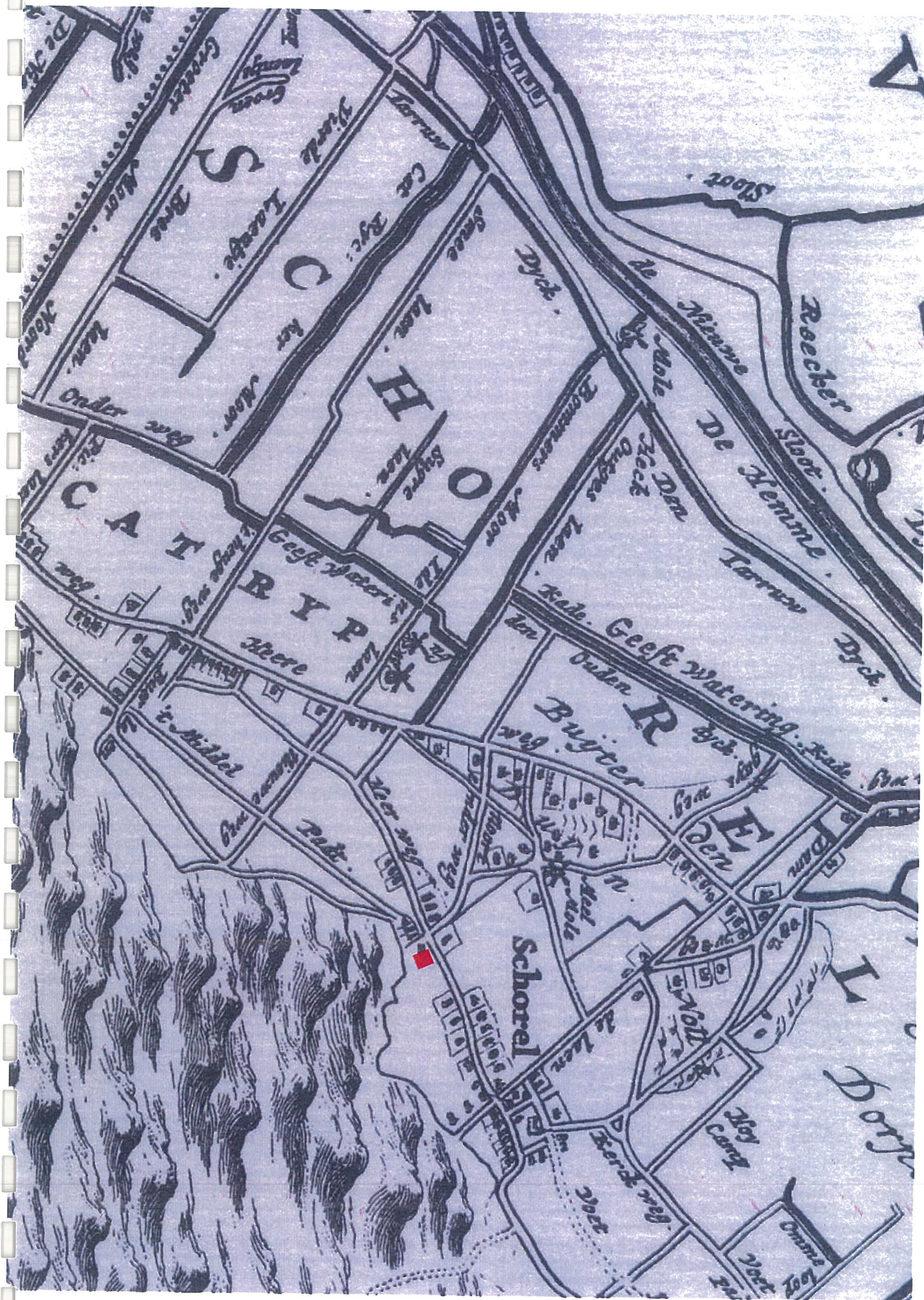
Afbeelding 1

Ligging van het plangebied in Noord-Holland

Afbeelding 2

De situatie van het plangebied op de kaart uit 1745 in het kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland. Het plangebied is in rood aangegeven.

Afbeelding 3

Het onderzoeksgebied met daarop aangegeven het plangebied in blauw en de waarnemingen en AMK-terreinen binnen het onderzoeksgebied. (bron: ARCHIS II)

